

จริยธรรมการวิจัย: การปฏิบัติตามแนวคิดต่างตอบแทนในการวิจัยด้วยการให้ สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการในการวิจัยเชิงคุณภาพ Research Ethics: Practicing Reciprocity by Providing Compensation to Participants in Qualitative Research

จำเนียร จวงตระกูล¹ นิวัฒน์ วิจิตรกุลสวัสดิ์² ศิวะพร ภูพันธ์³ และสยาม อัจฉริยประภา⁴
Jamnean Joungtrakul¹ Niwarat Wijitkulsawat² Siwaporn Poopan²
and Siam Atchariyaprapa⁴

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

² คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

³ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

⁴ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹ Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University

² Faculty of Business Administration, Rattana Bundit University

³ Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

⁴ Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University

E-mail: professordrij@gmail.com¹

Received: January 15, 2024; Accepted: May 31, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอแนวคิดและแนวทางเกี่ยวกับหลักการจริยธรรมการวิจัยและหลักการจริยธรรมต่างตอบแทนว่าด้วยการให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแล้วสกัดข้อมูลออกมาใช้เป็นฐานในการเขียนบทความนี้ ขอบเขตของบทความประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ หลักการจริยธรรมการวิจัย หลักการจริยธรรมต่างตอบแทน การให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย โดยนำเสนอกระบวนการและขั้นตอนในการกำหนดค่าตอบแทนและกระบวนการและขั้นตอนในการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยซึ่งเป็นการสังเคราะห์จากการศึกษาในการเขียนบทความนี้

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงคุณภาพ; จริยธรรมการวิจัย; การให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

Abstract

This academic paper aims to present the concepts and principles of research ethics and reciprocity by providing compensation to research participants. A literature review was conducted and data extraction was performed and used as a basis for writing up this paper. The scope of the content of this paper consists of the concepts of qualitative research, the principles of research ethics, the concepts of reciprocity, and provision for providing

compensation to research participants. The process and steps in determining and payment of compensation to research participants were presented as findings of this study.

Keywords: Qualitative research; Research ethics; Reciprocity

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของประเด็นที่จะศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาจำนวนมากทั้งในส่วนของนักวิจัยและผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพที่ส่วนใหญ่แล้วจะใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม ในการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นส่วนใหญ่แล้วจะต้องใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 1-2 ชั่วโมง ส่วนการสนทนากลุ่มนั้นจะใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง นอกเหนือจากเวลาที่ใช้ในการสนทนากลุ่มแล้วผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยหรือผู้ให้ข้อมูลยังจะต้องใช้เวลาในการเตรียมตัวออกนอกบ้านประมาณ 1 ชั่วโมงและต้องใช้เวลาในการเดินทางไปและกลับยังสถานที่จัดประชุมสนทนากลุ่มซึ่งมีระยะทางใกล้หรือไกลแตกต่างกันออกไปซึ่งอาจใช้เวลาเดินทางไปและกลับเฉลี่ยประมาณ 4 ชั่วโมง ทำให้ผู้ให้ข้อมูลต้องใช้เวลารวมประมาณ 8 ชั่วโมงคือหนึ่งวันเต็ม การใช้เวลาในการสัมภาษณ์ทั้งสองประเภทจึงก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น อาจต้องวางมือจากงานหรือภารกิจอื่นหรือต้องลางานเพื่อมาให้ข้อมูลหรือเดินทางมาเข้าร่วมการประชุมสนทนากลุ่มดังกล่าว นอกจากเกิดภาระต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วผู้ให้ข้อมูลยังต้องมีความเสี่ยงในการเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางอีกด้วย เช่น ค่ารถเมล์ รถไฟฟ้า หรือแท็กซี่ หรือในกรณีที่เดินทางด้วยพาหนะส่วนตัวก็ต้องจ่ายค่าน้ำมันและค่าสึกหรอของยานพาหนะอีกด้วย นอกจากต้องใช้เวลาและเสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วผู้ให้ข้อมูลยังต้องเสี่ยงภัยจากอุบัติเหตุจากการเดินทางและความเสี่ยงจากการให้ข้อมูลซึ่งมีทั้งทางบวกและทางลบซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจและในบางกรณีอาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ในกรณีที่เป็นการเปิดเผยข้อมูลบางประเภท ด้วยสถานการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวจึงนำไปสู่การใช้หลักจริยธรรม

การวิจัย (research ethics) เพื่อคุ้มครองสิทธิ (rights) รวมทั้งป้องกันความเสี่ยง (risk) ด้านต่าง ๆ

และคุ้มครองความปลอดภัย (safety) ในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งการให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้ให้ข้อมูล ตามหลักการจริยธรรมต่างตอบแทน (reciprocity) อีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของบทความ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาแนวคิดและแนวทางในการปฏิบัติตามหลักการจริยธรรมการวิจัยในส่วนของหลักการจริยธรรมต่างตอบแทนด้วยการให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเชิงคุณภาพว่ามีหลักการวิธีการและแนวทางในการปฏิบัติอย่างไรบ้าง

3. วิธีการดำเนินการเขียนบทความ

การเขียนบทความนี้ใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรม โดยทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแล้วสกัดข้อมูล (data extraction) ออกมาเพื่อใช้เป็นฐานในการเขียนบทความนี้ซึ่งเป็นบทความวิชาการแบบทบทวนวรรณกรรมตามแนวทางที่นำเสนอไว้โดย Dhillon [1]

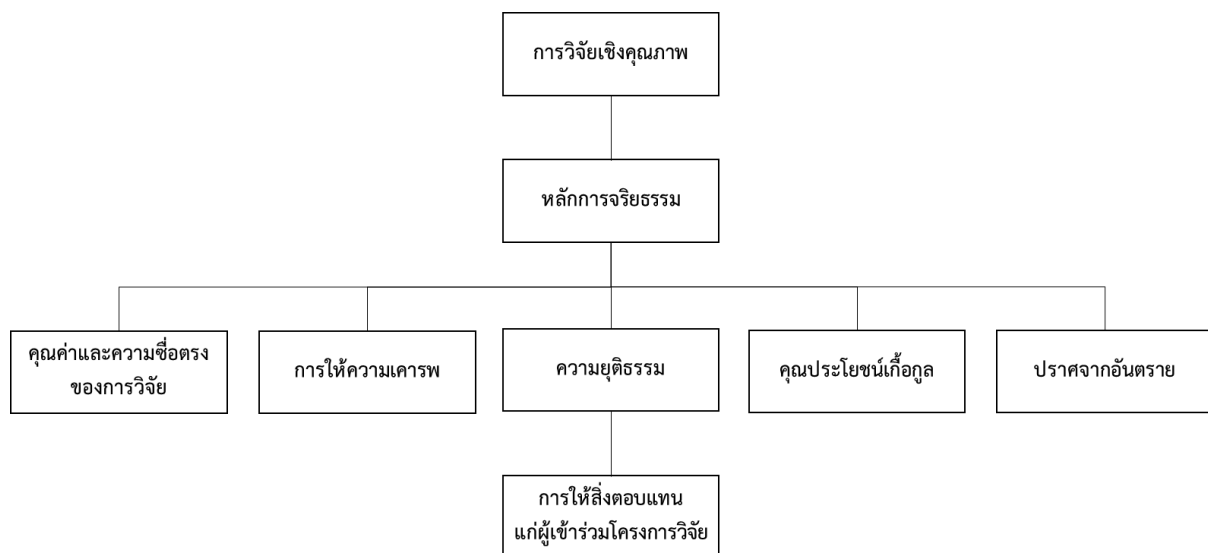
4. ขอบเขตของเนื้อหาของบทความ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการ (academic article) ประเภทบทความการทบทวนวรรณกรรม (review article) มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) บทนำ (introduction) คือส่วนนี้เพื่อแนะนำประเด็นที่จะศึกษาของบทความ (2) การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (related literature review) ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัย (research ethics) แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมต่างตอบแทน (reciprocity) แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (reciprocity in practice) (3) สรุปผลการศึกษา (4) ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา (5) ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

1. แผนที่วรรณกรรม

เพื่อเป็นแนวทางในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้ชัดเจนยิ่งขึ้นคณะผู้ศึกษาได้จัดทำแผนที่วรรณกรรม (literature map) ขึ้นตามแนวคิดของ Creswell [2] การทบทวนวรรณกรรมจะดำเนินการตามแผนที่วรรณกรรมที่ได้จัดทำขึ้นดังแสดงในภาพที่ 1 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แผนที่วรรณกรรม

ที่มา: คณะผู้เขียนโดยอาศัยแนวคิดของ Creswell (2009)

จากภาพที่ 1 คณะผู้ศึกษาจะได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมตามประเด็นที่แสดงไว้ในภาพตามลำดับ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาการให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยในงานวิจัยเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาของบทความนี้ ในส่วนนี้จะได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดของการวิจัยเชิงคุณภาพให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ จะใช้ผลงานที่ วรณวิชนี ถนนชาติ, อุทัย อัมพิมพ์ และ จำเนียร จวงตระกูล [3] นำเสนอไว้ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ

ประเด็นเปรียบเทียบ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	การวิจัยเชิงปริมาณ
1. วัตถุประสงค์การวิจัย	สร้างความรู้ หรือทฤษฎี ขึ้นมาใหม่จากการวิจัย	ทดสอบหรือยืนยันทฤษฎีหรือความรู้เก่าที่มีอยู่แล้ว
2. กระบวนทัศน์นำทางการวิจัย	สร้างสรรคินิยม หรือ การเป็นตัวแทนหรือ การมีส่วนร่วม ที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยมีความเชื่อพื้นฐานว่า ความรู้ยังไม่มีหรือมีไม่เพียงพอที่จะตอบคำถาม จึงจำเป็นต้องสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมา	ปฏิฐานนิยม นักวิจัยมีความเชื่อพื้นฐานว่า ความรู้มีอยู่แล้ว ไม่มีความจำเป็นต้องสร้างขึ้นมาใหม่เพียงแต่นักวิจัยนำเอาความรู้ที่มีอยู่เหล่านั้นมาทดสอบหรือยืนยันก็เป็นการเพียงพอแล้ว
3. จุดเริ่มต้นและสิ้นสุดของการวิจัย	เริ่มต้นด้วยปัญหาหรือคำถามหรือโจทย์ การวิจัยแล้วจบลงด้วยทฤษฎีที่จะตอบปัญหาหรือคำถามหรือโจทย์การวิจัย	เริ่มต้นด้วยทฤษฎีแล้วจบลงด้วยผลการทดสอบหรือยืนยันทฤษฎีจากความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามหรือจากการทดลอง
4. ยุทธศาสตร์การวิจัย	มีหลากหลาย เช่น แบบบรรยายแบบศึกษาปรากฏการณ์ แบบการศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎี แบบการศึกษาวัฒนธรรม แบบกรณีศึกษา แบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยมีส่วนร่วม เป็นต้น	มียุทธศาสตร์การวิจัยที่เป็นหลักสองแบบคือ แบบการทดลอง กับแบบการสำรวจ มียุทธศาสตร์ที่แยกย่อยออกไปอีก เช่น แบบกึ่งทดลอง แบบไม่มีการทดลอง แบบหาความสัมพันธ์ และแบบบรรยาย เป็นต้น
5. ลักษณะของข้อมูลการวิจัย	มีความเป็นนามธรรม มีลักษณะเป็นข้อเท็จจริงจากผู้ให้ข้อมูล เป็นการตีความหรืออธิบายความหมายเป็นข้อความ เป็นตัวหนังสือ เอกสาร หลักฐานต่าง ๆ	มีความเป็นรูปธรรม เป็นจำนวน เป็นตัวเลข สามารถนับ ชั่ง ตวง วัด ออกมาได้ เป็นความเห็นที่มีต่อคำถามของนักวิจัยที่นักวิจัยกำหนดไว้ล่วงหน้าด้วยตัวนักวิจัยเอง

ตารางที่ 1 ความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ (ต่อ)

ประเด็นเปรียบเทียบ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	การวิจัยเชิงปริมาณ
6. แหล่งที่มาของข้อมูลการวิจัย	มาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้จากเอกสารในรูปแบบต่าง ๆ บันทึกหลักฐาน ภาพถ่าย ภาพเขียน สไลด์ทัศนูปกรณ์ในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้มาจากสื่อสังคมออนไลน์หรือแอปพลิเคชัน หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย	สถานที่ทดลอง กระบวนการทดลอง ผู้ตอบแบบสอบถามที่นักวิจัยได้ตั้งคำถามและกำหนดคำตอบไว้ล่วงหน้า แล้วผู้ตอบเลือกคำตอบตามความเห็นของตน เอกสาร หลักฐานต่าง ๆ ที่สามารถ นับจำนวน หรือ วัด ชั่ง ตวง ออกมาได้
7. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย	ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบต่าง ๆ ทาง การ วิ จ ย เ ช ิง ค ณ ภู ม् พ การแบบสอบถามปลายเปิด สังเกต เข้าร่วม ทั้งเข้าร่วมและสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลแบบเชิงคุณภาพ จาก เอกสารจาก บันทึก หลักฐาน ภาพ สไลด์ทัศนูปกรณ์ สื่อสังคมออนไลน์ประเภทต่าง ๆ และทางโทรศัพท์	แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงปริมาณ การทดลองแบบต่าง ๆ การจดบันทึกข้อมูลการทดลอง ข้อมูลหรือสถิติต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว เช่น รายงานผลการสำมะโนประชากร เวชระเบียนในสถานพยาบาล การเก็บข้อมูลแบบเชิงปริมาณผ่าน สื่อสังคมออนไลน์ หรือ โทรศัพท์
8. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย	ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาหลายรูปแบบโดยไม่ใช้สถิติ ทำความเข้าใจกับการเก็บข้อมูลและหยุดเมื่อถึงจุดอิ่มตัว	ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติหลายรูปแบบ เก็บข้อมูลได้ครบถ้วนหรือเพียงพอแล้วจึงทำการวิเคราะห์
9. โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย	ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปแบบเชิงคุณภาพหลายรูปแบบช่วยในการวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปไม่สามารถทำการวิเคราะห์แทนนักวิจัยได้เลย เพียงแต่ช่วยให้มีความสะดวกขึ้นเท่านั้น	ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปแบบเชิงปริมาณหลายรูปแบบในการวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปสามารถทำการวิเคราะห์ออกมาเป็นผลการวิจัยให้นักวิจัยได้เลย
10. การลงมือปฏิบัติการวิจัย	ในการวิจัยเชิงคุณภาพนักวิจัยจะต้องลงมือปฏิบัติการวิจัยด้วยตนเองตั้งแต่ต้นจนจบโครงการวิจัย โดยไม่สามารถใช้ผู้ช่วยนักวิจัยกระทำแทนได้ เนื่องจากในการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นนักวิจัยจะต้องเป็นผู้บันทึกข้อมูลและวิเคราะห์	ในการวิจัยเชิงปริมาณนั้นนักวิจัยสามารถใช้ผู้ช่วยนักวิจัยทำการแทนได้หลายอย่าง เช่น การส่งและการติดตามแบบสอบถาม หรือการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีคำตอบอยู่แล้ว เพียงแต่ให้ผู้ตอบเลือกคำตอบที่ตรงกับความเห็นของตนเท่านั้น ผู้ช่วยนักวิจัยไม่มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น

ตารางที่ 1 ความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ (ต่อ)

ประเด็นเปรียบเทียบ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	การวิจัยเชิงปริมาณ
	ข้อมูลโดยใช้ดุลยพินิจของตนเอง ซึ่งจะต้องกระทำควบคู่กันไปในระหว่างการเก็บข้อมูลจนข้อมูลอิ่มตัว โปรแกรมสำเร็จรูปที่ใช้ไม่สามารถตัดสินใจแทนนักวิจัยได้ เป็นแต่เพียงช่วยให้การดำเนินการรวดเร็วขึ้นเท่านั้น	หรือใช้ดุลยพินิจใด ๆ อีกทั้งในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นก็สามารถใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทำการแทนนักวิจัยได้เลย นักวิจัยเป็นเพียงอ่านและตีความข้อมูลเป็นหลัก
11. ความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับผู้ให้ข้อมูลการวิจัย	ในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นนักวิจัยต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ให้ข้อมูลโดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันโดยมีหลักประกันในการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลตามจรรยาบรรณวิชาชีพนักวิจัยจึงจะทำให้มั่นใจได้ว่าจะได้ข้อมูลตามที่ต้องการ	ในการวิจัยเชิงปริมาณนั้นความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับผู้ตอบแบบสอบถามแทบจะไม่มีความสัมพันธ์ใด ๆ เลย เช่น การส่งและรับกลับทางทางไปรษณีย์ทั้งสองฝ่ายจะไม่รู้จักกัน หรือในกรณีที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงปริมาณก็จะมีความสัมพันธ์เพียงผิวเผินและเป็นเพียงระยะสั้น ๆ เท่านั้น
12. การนำเสนอและแสดงข้อมูลการวิจัย	นำเสนอโดยไม่ได้แสดงตัวเลขหรือสถิติแต่ใช้วิธีการนำเสนอแบบต่าง ๆ เช่น แบบกล่อง แบบจำลอง ต้นไม้การตัดสินใจ แบบผังการไหลของงาน แบบเครือข่าย เป็นต้น มีการบรรยายประกอบ	นำเสนอโดยการแสดงตัวเลขสถิติในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตาราง แผนภูมิ หรือกราฟ แบบต่าง ๆ เช่น แบบแท่ง แบบเส้น แบบพาย เป็นต้น มีการตีความและอธิบายข้อมูล ตัวเลข สถิติประกอบ
13. การนำเสนอผลการวิจัย	นำเสนอผลการวิเคราะห์โดยนำเสนอหัวข้อเรื่อง (themes) พร้อมประเภทหรือหัวข้อเรื่องหลัก (categories) ที่เป็นส่วนประกอบของหัวข้อเรื่องหลัก และรหัส (codes) เป็นส่วนประกอบของหัวข้อเรื่องหลัก โดยคัดเลือกข้อความ (direct quotes) ของผู้ให้ข้อมูลหลักมานำเสนอประกอบ	นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยโดยนำเสนอผลการทดสอบสมมุติฐานที่นักวิจัยได้กำหนดไว้ตั้งแต่แรกเริ่มด้วยตัวเลข สถิติ รวมทั้งคำอธิบายว่าผลการทดสอบสมมุติฐานเป็นไปตามสมมุติฐานหรือยืนยันสมมุติฐานที่นักวิจัยตั้งไว้ล่วงหน้าตั้งแต่แรกหรือไม่ และเพราะเหตุใดผลการวิจัยที่ได้จึงไม่เป็นไปตามนั้น

ตารางที่ 1 ความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ (ต่อ)

ประเด็นเปรียบเทียบ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	การวิจัยเชิงปริมาณ
14. การเขียนรายงานการวิจัย	มีความยืดหยุ่นสูง ไม่มีรูปแบบตายตัว รูปแบบการเขียนรายงานการวิจัยจะขึ้นอยู่กับยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพที่นักวิจัยเลือกใช้ การกำหนดจำนวนบทของเนื้อหาไม่มีการกำหนดที่แน่นอนตายตัว บางโครงการอาจมีถึง 10 บทหรือมากกว่าได้	การเขียนรายงานการวิจัยมีรูปแบบที่กำหนดไว้อย่างแน่ชัดและแน่นอนตายตัว การแบ่งจำนวนบทของเนื้อหาที่กำหนดไว้ตายตัวคือ ห้าบท แต่บางโครงการอาจแยกกรณีที่ศึกษาเป็นอีกบทหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่แล้วจะนำไปบรรจุไว้ในบทการทบทวนวรรณกรรม
15. การนำผลการวิจัยไปใช้	นำไปใช้ได้ในวงจำกัดคือใช้อธิบายปรากฏการณ์ หรืออธิบายที่ทำการศึกษาแต่ในบางกรณีสามารถใช้สามัญการได้	ผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ยืนยันสมมติฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมาสามารถนำไปสามัญการในบริบทอื่นได้

ที่มา: วรรณวิชนี ถนอมชาติ, อุทัย อันพิมพ์ และจำเนียร จวงตระกูล (2563)

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าการวิจัยเชิงคุณภาพมีความแตกต่างจากการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นแบบตรงกันข้าม ข้อมูลจากตารางนี้ทำให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดของการวิจัยเชิงคุณภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นซึ่งจะเห็นว่าการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยหรือผู้ให้ข้อมูลอย่างใกล้ชิดตั้งแต่ต้นจนจบโครงการอันนำไปสู่ประเด็นจริยธรรมการวิจัยหลายประการซึ่งจะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

3. หลักการจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นจริยธรรมการวิจัยอย่างใกล้ชิดหลายประการ ในส่วนนี้จะนำเสนอประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง คือ ความหมายของจริยธรรมการวิจัย ความสำคัญของจริยธรรมการวิจัย และประเด็นหลักการจริยธรรมการวิจัย

ความหมายของจริยธรรมการวิจัย: การให้ความหมายของจริยธรรมการวิจัยในส่วนนี้ยึดถือตามแนวทางของมหาวิทยาลัย Stirling ที่มีความกระชับและชัดเจนกล่าวคือ จริยธรรมการวิจัยเป็นเรื่องเกี่ยวกับการนำหลักการพื้นฐานทางจริยธรรมไปสู่การปฏิบัติในการดำเนินการวิจัยโดยให้ความเคารพต่อสังคมและผู้อื่น การใช้ทรัพยากรและผลการวิจัย การประพฤติผิดทางวิชาการและระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการวิจัย (Research ethics involves the application of fundamental ethical principles to research activities which include the design and implementation of research, respect towards society and others, the use of resources and research outputs, scientific misconduct and the regulation of research) [4] นอกจากนี้องค์การอนามัยโลก [5]ระบุว่า จริยธรรมการวิจัยกำหนดมาตรฐานแห่งความประพฤติสำหรับนักวิจัย เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่นักวิจัยจะต้องปฏิบัติตามหลักการจริยธรรมการวิจัยเพื่อปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรี สิทธิ และสวัสดิภาพของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ด้วยเหตุดังกล่าวนี้การวิจัยทั้งปวง

ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์จำเป็นต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมเพื่อให้แน่ใจว่าได้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม โดยพิจารณาถึงหลักการจริยธรรมเกี่ยวกับคุณประโยชน์ของการวิจัย ความยุติธรรม และความเป็นตัวตนของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

จากความหมายและคำอธิบาย ดังกล่าวนี้นี้จะเห็นว่าจริยธรรมการวิจัยนั้นเป็นการที่นักวิจัยยึดถือและปฏิบัติตามหลักการพื้นฐานทางจริยธรรมที่ได้กำหนดไว้ใน การดำเนินการวิจัย นับตั้งแต่การออกแบบการวิจัย และการนำแผนการวิจัยที่ได้ออกแบบไว้สู่การปฏิบัติตั้งแต่เริ่มดำเนินการต่อเนื่องไปจนกระทั่งจบสิ้นโครงการ ประเด็นหลักการจริยธรรมที่สำคัญมีห้าประการดังจะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

ความสำคัญของจริยธรรมการวิจัย: จริยธรรมการวิจัยมีความสำคัญต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในงานวิจัยทุกกลุ่มซึ่ง จำเนียร จวงตระกูล [6; 7; 8] ได้นำเสนอไว้ ประกอบด้วยสถาบันการศึกษา ผู้สอนวิชาการวิจัย นักศึกษาหรือนักวิจัย ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการสอบปกป้องวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์ หน่วยงานผู้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย คณะกรรมการจริยธรรมประจำสถาบัน

ผู้ทำหน้าที่ในการตรวจรับงานวิจัย ผู้ใช้งานวิจัย ชุมชนวิจัย และประชาชนโดยทั่วไป เนื่องจากจริยธรรมการวิจัยสร้างเสริมและสนับสนุนความซื่อตรงของงานวิจัย สิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์รวมทั้งการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนวิชาการและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักวิจัยและผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเพราะงานวิจัยจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าปราศจากนักวิจัย แต่นักวิจัยก็ไม่สามารถที่จะสร้างงานวิจัยขึ้นได้ถ้าปราศจากผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยหรือผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นการปฏิบัติต่อกันระหว่างนักวิจัยกับผู้ให้ข้อมูลจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นจริยธรรมในด้านการให้ความเคารพ ความเป็นตัวตนของผู้ให้ข้อมูลและความยุติธรรม ซึ่งนักวิจัยจะต้องปฏิบัติต่อผู้ให้ข้อมูลด้วยความเป็นธรรมอย่างเท่าเทียมกันรวมทั้งการให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยอย่างเหมาะสมเป็นธรรมอีกด้วย [9]

ประเด็นหลักการจริยธรรมการวิจัย: ในการนำเสนอประเด็นหลักการจริยธรรมการวิจัยนั้นมีการนำเสนอไว้หลากหลายประเด็น [10; 9; 5] แต่การนำเสนอของ Malau-Aduli & Alele [11] มีความกระชับและชัดเจนมาก โดยได้นำเสนอประเด็นหลักการจริยธรรมการวิจัย (principles of research ethics) ไว้ห้าประการ ซึ่งหลักการทั้งห้าประการนี้เป็นหลักการสากลที่ใช้กันโดยทั่วไปทั่วโลก โดยไม่มีพรมแดนของชาติ วัฒนธรรม กฎหมาย หรือขอบเขตของเศรษฐกิจ ดังนั้นบุคคลผู้เกี่ยวข้องในการวิจัยในมนุษย์จะต้องทำความเข้าใจและปฏิบัติตามดังแสดงในภาพที่ 2 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 หลักการจริยธรรมการวิจัยห้าประการ
ที่มา: แปลและดัดแปลงจาก Malau-Aduli. & Alele (2023)

จากภาพที่ 2 ประเด็นหลักการจริยธรรมการวิจัยห้าประการประกอบด้วย ความมีคุณค่าและความซื่อตรงของการวิจัย ความยุติธรรม ความปราศจากอันตราย ความมีคุณประโยชน์เกื้อกูล และ การให้ความเคารพต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย [11] ซึ่งจะได้นำเสนอโดยสังเขปตามลำดับไปดังต่อไปนี้

ประการแรก ความมีคุณค่าและความซื่อตรงของการวิจัย เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพและคุณค่าการวิจัย ที่จะมีส่วนช่วยในการเพิ่มความรู้ใหม่ในฐานความรู้ในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งซึ่งกำหนดโดย ความเป็นต้นฉบับและความสำคัญของคำถามการวิจัย ความมีน้ำหนักและความเหมาะสมของระเบียบวิธีการวิจัย ความแข็งแกร่งและความเชื่อถือได้ของการวิเคราะห์ข้อมูลความชัดเจนและความสอดคล้องกลมกลืนกันของข้อค้นพบจากการวิจัย และศักยภาพที่มีผลกระทบของการวิจัยต่อความก้าวหน้าของความรู้ การแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติการวิจัยจะต้องพัฒนาระเบียบวิธีที่มีความเหมาะสมในการที่จะศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการโดยใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของหลักการจริยธรรมการวิจัย โดยสรุปแล้วการวิจัยจะต้อง ปฏิบัติตามมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับในด้านความซื่อตรงและมีการออกแบบ การตรวจสอบและการดำเนินการในลักษณะที่เป็นหลักประกันของควมมีคุณภาพและความโปร่งใส ตัวอย่างของสิ่งที่ไม่สามารถเป็นที่ยอมรับได้ เช่น การโจรกรรมทางวรรณกรรม การยกยอกหรือการลักขโมยความคิด ทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น การปลอมแปลงโดยการสร้างข้อมูลอันเป็นเท็จของการวิจัยซึ่งรวมทั้งการบันทึกหลักฐานการให้ความยินยอมของผู้เข้าร่วมโครงการ การเบี่ยงเบนโดยใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้อง การเลือกใช้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องโดยการยินยอม เป็นต้น

ประการที่สอง การให้ความเคารพผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย การให้ความเคารพต่อบุคคล เป็นการเคารพในคุณค่าของความเป็นคน เป็นหลักศีลธรรมในการยอมรับความเป็นตัวตนของผู้อื่น การให้ความเคารพเป็นการคำนึงถึงชีวิตความเป็นอยู่ของผู้อื่น ความเชื่อ มุมมองการปฏิบัติ และวัฒนธรรมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ทั้งที่เป็นปัจเจกบุคคลและเป็นกลุ่มบุคคล เป็นการเคารพ ในความเป็นส่วนตัว ความลับและความไวทางวัฒนธรรมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย การให้ความเคารพยังรวมถึง การให้ความสำคัญถึงอย่างเพียงพอต่อบุคคลในการใช้ดุลพินิจ ของตนตลอดกระบวนการศึกษา ในกรณีที่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยมีข้อจำกัดในการตัดสินใจด้วยตนเอง การให้ความเคารพยังรวมถึง การปกป้องคุ้มครองให้พ้นจากภัยอันตรายด้วย ซึ่งหมายความว่าผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทุกคนจะต้องเข้าร่วมโดยสมัครใจ โดยปราศจากการบังคับขู่เข็ญหรือตกอยู่ภายใต้อิทธิพลใด ๆ เกินกว่าความจำเป็น อีกทั้งยังต้องเคารพและปกป้องสิทธิและศักดิ์ศรี ความเป็นตัวตนของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยอย่างเพียงพออีกด้วย

ประการที่สาม ความยุติธรรม แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมการใช้หลักการของศีลธรรมเพื่อที่จะให้แน่ใจได้ว่าได้มีการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันตามหลักการจริยธรรมการวิจัยข้อนี้ นักวิจัยจะต้อง ปฏิบัติต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยอย่างเป็นธรรมและให้ความสำคัญอยู่ในลำดับต้นเสมอต่อความจำเป็นของผู้ร่วมโครงการวิจัยเพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจะต้องได้รับการคัดเลือกอย่างเป็นธรรมรวมทั้งประเด็นการคัดเลือกและคัดออกตามหลักเกณฑ์ซึ่งจะต้องมีความชัดเจนโดยระบุไว้ในข้อค้นพบของการวิจัย นอกจากนี้จะต้องไม่มีความยุ่งยากที่ไม่สมเหตุผลกับการเข้าร่วมโครงการวิจัยสำหรับคนบางกลุ่มและผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้รับการสรรหาด้วยวิธีการที่เป็นธรรม นอกเหนือจากนี้รางวัลตอบแทนจากการวิจัยและการเข้าร่วมโครงการวิจัยจะต้องได้รับการจัดสรรแจกจ่ายอย่างเป็นธรรม จะต้องไม่มีการเอารัดเอาเปรียบผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย และรางวัลตอบแทนจากการวิจัยต้องสามารถเข้าถึงได้จากบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

ประการที่สี่ ความปราศจากอันตราย หลักการจริยธรรมการวิจัยในประเด็นนี้เป็นข้อกำหนดสำหรับนักวิจัยจะต้องหลีกเลี่ยงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นต่อผู้อื่นตามประเด็นจริยธรรมการวิจัยข้อนี้ ในการเข้าร่วมโครงการวิจัยนั้นจะต้องไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยและหลักการ ข้อนี้มีความเกี่ยวข้องกับ ความมีคุณประโยชน์เกื้อกูล อย่างไรก็ตามก็มีความยุ่งยากในการที่จะติดตามหรือระบุความเสียหายหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อบุคคลผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นรวมทั้งอันตรายต่อร่างกายสมอง สังคม หรือทางด้านการเงิน ในขณะที่อันตรายต่อการบาดเจ็บของร่างกายอาจค้นพบได้โดยง่ายและสามารถหลีกเลี่ยงหรือลดลงมาได้แต่ในทางกลับกันพยานหลักฐานในประเด็นที่เป็นอันตรายต่ออารมณ์สังคมและปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจอาจจะจะเป็นผลร้ายต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยโดยที่นักวิจัยไม่ทราบก็ได้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องระลึกระบุว่าการเข้าร่วมโครงการวิจัยนั้นมีค่าใช้จ่ายสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยแม้ว่าจะเป็นเพียงการใช้เวลาของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยและโครงการวิจัยแต่ละโครงการมีโอกาที่จะทำร้ายผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้เสมอ ดังนั้นจึงมีความสำคัญที่จะต้องทำให้แน่ใจว่าคุณประโยชน์ของการวิจัยนั้นมีน้ำหนักมากกว่าค่าใช้จ่ายและความเสี่ยงที่มีต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ทั้งนี้สามารถแบ่งประเภทของการวิจัยออกเป็นห้ากลุ่มตามความหนักเบาของโอกาสที่จะเกิดอันตรายต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้ตามความหนักเบาของอันตรายหรือความไม่สบายใจที่อาจเกิดขึ้นกับผู้เข้าร่วมโครงการดังต่อไปนี้ ประเภทแรก ไม่สามารถคาดการณ์

ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ ประเภทที่สอง มีความไม่สบายใจเป็นการชั่วคราว ประเภทที่สาม ระดับความไม่สบายใจชั่วคราวมีความผิดปกติ ประเภทที่สี่ มีความเสี่ยงต่อการที่จะเกิดความเสียหายอย่างถาวร ประเภทที่ห้า เกิดความเสียหายอย่างถาวร ซึ่งนักวิจัยจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถี่ถ้วน

ประการที่ห้า ความมีคุณประโยชน์เกื้อกูล ประเด็นหลักการจริยธรรมการวิจัยข้อนี้กำหนดให้นักวิจัยจะต้องดำเนินการเพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีและผลประโยชน์ต่อบุคคลอื่นเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญสำหรับการวิจัยทางด้านการแพทย์ทุกประเภทซึ่งนักวิจัยจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ที่อาจจะได้รับกับอันตรายที่อาจเกิดขึ้นเพื่อให้แน่ใจว่าโครงการวิจัยนั้นมีศักยภาพที่จะได้รับผลตอบแทนมากกว่าอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งนักวิจัยมีความรับผิดชอบดังต่อไปนี้ ประการแรกต้องจัดโครงสร้างของการศึกษาเพื่อที่จะลดความเสี่ยงในการเกิดอันตรายหรือความไม่สะดวกสบายแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ประการที่สอง ต้องอธิบายคุณประโยชน์ที่จะได้รับและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ประการที่สาม สวัสดิภาพของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจะต้องมีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งเสมอ

ในบรรดาหลักการจริยธรรมทั้งห้าประการนี้ หลักการแห่งความยุติธรรมเป็นประเด็นที่สำคัญอย่างยิ่งที่มีความเชื่อมโยงกับหลักการประเด็นอื่นทุกด้าน ซึ่งรวมถึงการให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยอันเป็นแนวคิดต่างตอบแทน (reciprocity) ระหว่างนักวิจัยกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยดังจะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

4. การให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

การให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นประเด็นหลักของการศึกษาในบทความนี้ ดังนั้นในส่วนนี้จะได้นำเสนอประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับหลักการจริยธรรมต่างตอบแทนในการวิจัย (reciprocity) การให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย แบบจำลองการให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย การกำหนดและการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ตามลำดับไป

แนวคิดเกี่ยวกับหลักการจริยธรรมต่างตอบแทนในการวิจัย: จริยธรรมต่างตอบแทนในการวิจัย (reciprocity) ถือได้ว่าเป็นส่วนขยายจากประเด็นจริยธรรมการวิจัยว่าด้วยความยุติธรรม ซึ่งให้หลักประกันว่ารางวัลตอบแทนจากการวิจัยจะต้องได้รับการจัดสรรอย่างเป็นธรรม โดยจะต้องไม่มีการเอารัดเอาเปรียบผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย อีกทั้งรางวัลตอบแทนจากการวิจัยต้องสามารถเข้าถึงได้จากบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ทั้งนี้การให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจะต้องมีความเหมาะสม เป็นธรรมและมีความเสมอภาค Maiter, Simich, Jacobson & Wise [12] อธิบายเกี่ยวกับจริยธรรมต่างตอบแทนในการวิจัยว่า การวิจัยที่มีจริยธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ซึ่งเกิดจากความเชื่อถือและการต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน (trust and reciprocity) จริยธรรมต่างตอบแทนในการวิจัยอธิบายลักษณะธรรมชาติของการให้ความเคารพในความสัมพันธ์ของการวิจัยที่ดีและการแลกเปลี่ยนที่จำเป็นในการดำเนินการวิจัย นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนหรือต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน (reciprocal) เป็นความสัมพันธ์ที่มีการให้ในสิ่งที่อีกฝ่ายหนึ่งต้องการหรือปรารถนา เป็นการแลกเปลี่ยนอำนาจระหว่างนักวิจัยกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการได้อุทิศเวลาความพยายาม ประสบการณ์และสติปัญญา เพื่อให้ข้อมูลและปรับแต่ง การศึกษาของนักวิจัย ดังนั้นนักวิจัยจึงให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นการตอบแทน [13; 14; 15] ซึ่งกล่าวโดยสรุปแล้วแนวคิดหลักการจริยธรรมต่างตอบแทนเป็นการตอบแทนซึ่งกันและกันระหว่างนักวิจัยกับผู้เข้าร่วมโครงการในการวิจัย ในส่วนของ

สิ่งตอบแทนที่ให้เพื่อตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยนั้นมีทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน ดังจะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

ลักษณะของสิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย: การให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยนั้นมีทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน ดังตัวอย่างกรณีของ University of Toronto [16] ได้แบ่งออกเป็นสองลักษณะดังต่อไปนี้

ประเภทแรก การเบิกคืน (reimbursement) คือเงินที่จ่ายคืนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ตามที่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้สำรองจ่ายไปก่อนเพื่อการเข้าร่วมโครงการวิจัย เช่น ค่าพาหนะ ค่าที่จอดรถ เป็นต้น (reimbursement: money given to the research participant that reflects out of pocket expenses associated with participating in a research study e.g. transportation, or parking) [16] ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยสมควรจะได้รับการจ่ายเงินเบิกคืนสำหรับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ได้สำรองจ่ายไปก่อนล่วงหน้า ยกเว้นเสียแต่ว่านักวิจัยสามารถที่จะอธิบายและให้เหตุผลถึงสถานการณ์ที่อาจจะไม่สามารถจ่ายคืนเงินสำรองจ่ายไปก่อนได้ การจ่ายเงินเบิกคืนควรจ่ายตามจำนวนที่เป็นจริงไม่ควรจ่ายในอัตราที่กำหนดตายตัวเนื่องจากค่าใช้จ่ายของแต่ละคนจะแตกต่างกันไป ในกรณีที่นักวิจัยไม่ได้รับทุนการวิจัยหรือมีงบประมาณจำกัดในการวิจัยนักวิจัยควรหาวิธีการที่จะช่วยลดภาระต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยตามที่สามารถทำได้ เช่น การจัดผู้ดูแลเด็กเล็กให้ในระหว่างการให้ข้อมูลหรือการสัมภาษณ์หรือการประชุมกลุ่มการให้ของขวัญหรือการให้อินเทอร์เน็ตที่สามารถใช้ได้และอื่น ๆ เป็นต้น นักวิจัย ควรแจ้งให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทราบ เกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงินคืนกรณีที่ได้สำรองจ่ายไปก่อนในระหว่างกระบวนการขอคำยินยอมซึ่งนักวิจัยอาจขอให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจัดส่งเอกสารการจ่ายเงิน หรือใบเสร็จด้วยก็ได้แต่ไม่ควรเปิดเผยชื่อหรือตัวตนของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย แต่ควรใช้รหัสประจำตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยแทน ในกรณีที่ไม่มีเอกสารการจ่ายเงินอาจให้เขียนคำรับรองการจ่ายเงินหรือให้สิ่งตอบแทนเป็นอย่างอื่นแทน เช่น บัตรกำนัล เป็นต้น

ประเภทที่สอง ค่าตอบแทน (compensation) คือเงินหรือสิ่งของที่ให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นการแสดงความรับรู้ในเวลาและความพยายามที่ได้ให้แก่กันนักวิจัยในการเข้าร่วมโครงการวิจัย (compensation: money or item given to the research participant that acknowledges the time and effort they have provided in participating in the research.) [16] ค่าตอบแทนหรือสิ่งตอบแทน ตามปกติแล้วจะจ่ายเป็นค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ในกรณีที่ไม่สามารถจ่ายหรือให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้ด้วยเหตุผลทางด้านความจำกัดของงบประมาณหรือเงินทุนสนับสนุนโครงการวิจัย นักวิจัยจะต้องอธิบายเหตุผลหรือความจำเป็นต่าง ๆ แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย อย่างชัดเจน นักวิจัยควรแจ้งให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทราบถึงการจ่ายค่าตอบแทนรวมทั้งจำนวนเงินที่จะจ่ายหรือไม่จ่ายสำหรับเวลาและความพยายามที่ได้ให้แก่กันนักวิจัย โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขอคำยินยอมจากผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ในการสรรหาผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยนั้นในประกาศโฆษณาไม่ควรเน้นที่การจ่ายค่าตอบแทนเพื่อที่จะโน้มน้าวหรือจูงใจให้มีการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการวิจัย แต่สมควรนำไปแจ้งหรือปรึกษากับผู้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการวิจัยในกระบวนการขอคำยินยอมจากผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ในกรณีที่มีการออกประกาศโฆษณาเชิญชวนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยโดยมีประเด็นค่าตอบแทนประกาศหรือโฆษณาเหล่านั้น ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมประจำสถาบันเพื่อให้มีหลักประกันว่ามีความเหมาะสมในทุกด้าน การจ่ายค่าตอบแทนอาจกระทำโดยจ่ายเป็นเงินสดหรือเป็นสิ่งของ เช่น ของขวัญหรือบัตรกำนัล เป็นต้น นักวิจัยจะต้อง

พิจารณา ความเหมาะสมของสิ่งของที่จะมอบให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยโดยคำนึงถึงวัฒนธรรมหรือกลุ่มบุคคลบางกลุ่มเพื่อให้เกิดความเหมาะสม นักวิจัยควรพิจารณาถึงสิ่งตอบแทนอื่น ๆ ตามความเหมาะสม เช่น การจัดพี่เลี้ยงดูแลเด็กเล็กหรือการให้ใช้อินเทอร์เน็ตอาหารว่าง และเครื่องดื่ม หรืออาหารกลางวันหรืออาหารค่ำจำเป็นต้องจัดให้มีขึ้นในกรณีที่ใช้เวลาตั้งแต่ 3 ชั่วโมงขึ้นไปต่อเนื่องกันและอยู่ในระหว่างช่วงเวลาของอาหารมื้อนั้น ๆ

ในการให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยไม่ว่าจะเป็นตัวเงินหรือสิ่งของนักวิจัยควรพิจารณาให้ในจำนวนหรือปริมาณที่เหมาะสมไม่ควรจะให้สิ่งตอบแทนทั้งที่เป็นตัวเงินหรือสิ่งของในจำนวนหรือปริมาณที่สูงหรือมากจนเกินไปจนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการวิจัยของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลเสียในด้านต่าง ๆ ได้

ข้อดีและข้อเสียของการให้สิ่งตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย การจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยนั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสียที่จะต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน Beckford & Broome [17] ได้นำเสนอข้อดีข้อเสียของการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

ข้อดี ช่วยให้การสรรหาผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้ง่ายขึ้น มีโอกาสที่จะรักษาผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้ดีขึ้น ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้รับการยอมรับและได้รับการตอบแทนการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการวิจัย ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยไม่ประสบความเดือดร้อนทางการเงิน

ข้อเสีย อาจเป็นการชักจูงให้มีการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการมากจนเกินสมควร การจ่ายค่าตอบแทนอาจก่อให้เกิดอคติในการสรรหาผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยขาดความคงเส้นคงวาในทางปฏิบัติในแต่ละโครงการวิจัย อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยอาจก่อให้เกิดการเอาเปรียบแก่กลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาสได้

จากข้อดีและข้อเสียต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนักวิจัยจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจดำเนินการเกี่ยวกับการให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยของตน

แบบจำลองการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย: การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยสามารถทำได้หลายวิธี Beckford & Broome [17] นำเสนอแบบจำลองการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยไว้ 3 แบบ ดังแสดงในตารางที่ 3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แบบจำลองการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยสี่แบบ

แบบจำลอง	คำอธิบาย
1. แบบจำลองการตลาด	เป็นการจ่ายค่าตอบแทนในฐานะที่เป็นรางวัลจูงใจให้เข้าร่วมโครงการวิจัย ('Market' model – payment given as an incentive to take part.)
2. แบบจำลองค่าจ้าง	จ่ายเพื่อเป็นการเบิกเงินคืนค่าเสียเวลาให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ('Wage' model – reimbursement for time.)
3. แบบจำลองการเบิกคืน	จ่ายเพื่อเป็นการชดเชยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการวิจัย (Reimbursement model – payment for expenses incurred.)
4. แบบจำลองรางวัลตอบแทน	จ่ายเพื่อแสดงความขอบคุณผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยที่ได้เข้าร่วมโครงการวิจัย ('Reward' model – expression of thanks for taking part.)

ที่มา: Beckford & Broome (2007)

จากตารางที่ 3 จะเห็นว่าจุดมุ่งหมายหลักของการจ่ายเงินค่าตอบแทนให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยคือ เพื่อดึงดูดใจให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการวิจัย เป็นการส่งเสริมสนับสนุนในการสรรหาผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้สะดวกขึ้น ซึ่งมีทั้งการจ่ายเพื่อเป็นการจ่ายค่าตอบแทนในฐานะที่เป็นรางวัลสูงใจให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย จ่ายเพื่อเป็นการเบิกเงินคืนค่าเสียเวลาให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยที่ได้จ่ายไปล่วงหน้า จ่ายเพื่อเป็นการชดเชยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการวิจัย และ จ่ายเพื่อแสดงความขอบคุณผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยที่ได้เข้าร่วมโครงการวิจัย

การกำหนดและการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย: โดยหลักการแล้ว อัตราค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจะต้องมีความเป็นธรรมตามหลักการบริหารค่าตอบแทน [17] ในส่วนนี้จะได้นำเสนอประเด็นสำคัญสองประการคือ กระบวนการกำหนดค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย และ กระบวนการกำหนดค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

ในส่วนของกระบวนการกำหนดค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยนั้น จากการศึกษาของ Beckford & Broome [18]; Resnik [19]; Largent & Lynch [20]; Cheff [21]; University of Toronto [16]; University of Oxford. [22]; Różyńska [23]; University of Oregon. (nd.) [24] สรุปได้ว่า กระบวนการกำหนดค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยสามารถดำเนินการได้ตามขั้นตอนดังที่ได้นำเสนอไว้ในตารางที่ 4 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 กระบวนการกำหนดค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

ลำดับที่	คำอธิบาย
1.	กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และนโยบาย การจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย
2.	กำหนดขอบเขตของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย เพื่อประโยชน์ในการกำหนดค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้อย่างเหมาะสมให้ถือว่าผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยอยู่ในสถานะวิทยาการการฝึกอบรมหรือการสอนในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย
3.	กำหนดอัตราค่าตอบแทนที่จ่ายให้แก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยโดยใช้อัตราที่กำหนดไว้โดยสถาบันต้นสังกัดของผู้วิจัย หากไม่มีให้ใช้อัตราของสถาบันอื่นที่มีลักษณะและขนาดที่ใกล้เคียงกันกับสถาบันต้นสังกัดของผู้วิจัย หรืออาจใช้อัตราค่าตอบแทนวิทยาการการฝึกอบรม ของทางราชการ หรืออาจารย์สอนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการการวิจัยอาจประกอบด้วย 3.1 ค่าพาหนะ 3.2 ค่าอาหาร กลางวันหรืออาหารค่ำ และค่าอาหารว่างและเครื่องดื่มในช่วงเวลาพัก 3.3 ค่าตอบแทนการเข้าร่วมโครงการวิจัยซึ่งอาจถือว่าเป็นวิทยากร การฝึกอบรม หรือ อาจารย์ผู้สอนในระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัย ในกรณีที่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ต้องการในโครงการวิจัยอาจกำหนดอัตราค่าตอบแทนตามอัตราค่าตอบแทนของผู้ประกอบวิชาชีพในสาขาวิชานั้น ๆ ซึ่งมีอัตราที่สูงกว่าอัตราตามที่ระบุไว้ในข้อนี้ได้ 3.4 นอกจากนี้แล้วนักวิจัยอาจมอบสิ่งของอย่างอื่นที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยโดยถือเป็นของที่ระลึกหรือของขวัญที่ใช้เป็นการตอบแทนอย่างอื่นที่สมเหตุสมผลด้วยก็ได้

ตารางที่ 3 กระบวนการกำหนดค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (ต่อ)

ลำดับที่	คำอธิบาย
	3.5 อาจมีการดำเนินการสำรวจค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยโดยสถาบันต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อกำหนดอัตราค่าตอบแทนที่เหมาะสมตามกระบวนการกำหนดค่าตอบแทนในทางบริหารมนุษย์ก็ได้
4.	กำหนดระเบียบวิธีการจ่ายค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยรวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นหลักฐานและการอ้างอิงต่อไป
5.	จัดทำรายงานเสนอต่อผู้มีอำนาจอนุมัติของสถาบันและนำเสนอคณะกรรมการจริยธรรมประจำสถาบันเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบขั้นสุดท้ายก่อนนำเสนอสู่การปฏิบัติ
6.	จัดทำระบบและระเบียบปฏิบัติในการดำเนินการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยขึ้นใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับนักวิจัยและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
7.	ดำเนินการทบทวนเพื่อความทันต่อเหตุการณ์ของอัตราค่าตอบแทนและระเบียบวิธีปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อให้มีความเหมาะสมและทันสมัยและมีความเป็นธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันอื่นโดยมีการทบทวนอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ที่มา: คณะผู้ศึกษา (2566)

สำหรับ กระบวนการจ่ายค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย นั้น จากการศึกษาของ Beckford & Broome [18] Resnik [19]; Largent & Lynch [20]; Cheff [21]; University of Toronto [16]; University of Oxford. [22]; Rozynska [23]; University of Oregon. (nd.) [24] สรุปได้ว่ากระบวนการจ่ายค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยสามารถดำเนินการได้ตามขั้นตอนดังที่ได้นำเสนอไว้ในตารางที่ 5 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 กระบวนการจ่ายค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

ลำดับที่	คำอธิบาย
1.	การออกแบบการวิจัยโดยระบุถึงกระบวนการและขั้นตอน การดำเนินการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอข้อมูล การให้สิ่งตอบแทนและการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย
2.	กำหนดแนวทางการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย อย่างน้อยที่สุดต้องประกอบด้วยวัตถุประสงค์ อัตราค่าตอบแทน วิธีการจ่ายค่าตอบแทน โดยคำนึงถึงหลักการจริยธรรมการวิจัยในประเด็นความยุติธรรมควบคู่ไปกับ ประเด็นจริยธรรมการวิจัยด้านอื่น ๆ ด้วย
3.	นำเสนอคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยประจำสถาบันเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบเพื่อใช้ในการดำเนินการต่อไป
4.	ดำเนินการจ่ายค่าตอบแทนพร้อมกับการขอคำยินยอมจากผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยโดยสมัครใจ โดยให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยลงนามในหนังสือให้คำยินยอมและเอกสารการจ่ายค่าตอบแทนเพื่อการอ้างอิงต่อไป

ตารางที่ 4 กระบวนการจ่ายค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (ต่อ)

ลำดับที่	คำอธิบาย
5.	ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการและวิธีการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอนโดยคำนึงถึงหลักการจริยธรรมการวิจัยห้าประการประกอบด้วย ความมีคุณค่าและความซื่อตรงของการวิจัย ความยุติธรรม ความปราศจากอันตราย ความมีคุณประโยชน์เกื้อกูล และ การให้ความเคารพต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

ที่มา: คณะผู้ศึกษา (2566)

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้สรุปได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาจริยธรรมมากกว่างานวิจัยประเภทอื่นเนื่องจาก การวิจัยเชิงคุณภาพต้องใกล้ชิดกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยหรือผู้ให้ข้อมูลเป็นอย่างมาก เพราะต้องสร้างความเชื่อถือไว้วางใจให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจึงจะได้ข้อมูลตามที่ต้องการโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ซึ่งต้องใช้เวลาและอาจมีความเสี่ยงที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการจริยธรรมการวิจัยและหลักการจริยธรรมต่างตอบแทนโดยปฏิบัติต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ตามกรอบและแนวทางปฏิบัติทางด้านจริยธรรมอย่างเคร่งครัดรวมทั้งหลักการต่างตอบแทนโดยการให้สิ่งตอบแทนต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยด้วย

ประการที่สอง หลักการจริยธรรมการวิจัยเป็นกรอบแนวทางที่นักวิจัยจะต้องยึดถือและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดในการออกแบบการวิจัยและการดำเนินการวิจัย หลักการจริยธรรมที่สำคัญประกอบด้วย ความมีคุณค่าและความซื่อตรงของการวิจัย ความยุติธรรม ความปราศจากอันตราย ความมีคุณประโยชน์เกื้อกูล และการให้ความเคารพต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย หลักการจริยธรรมการวิจัยว่าด้วยความยุติธรรมเป็นพื้นฐานสำหรับหลักการจริยธรรมต่างตอบแทนซึ่งเป็นฐานสำคัญในการกำหนดและจ่ายให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

ประการที่สาม หลักการจริยธรรมต่างตอบแทนเป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยในส่วนที่ว่าด้วยการให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยซึ่งจะต้องดำเนินการตั้งแต่การออกแบบการวิจัยและตามกระบวนการดำเนินการวิจัยโดยมีการกำหนดสิ่งตอบแทนที่จะให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นและได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมประจำสถาบันก่อนดำเนินการ

ประการที่สี่ สิ่งตอบแทนที่ให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยนั้นมีทั้งส่วนที่เป็นตัวเงินและที่ไม่เป็นตัวเงิน แบ่งเป็นสองส่วนประกอบด้วยการเบิกเงินคืนเพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายที่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้สำรองจ่ายไปก่อน และค่าตอบแทนเวลาหรือความพยายามที่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้มีส่วนให้ข้อมูลแก่นักวิจัย เพื่อให้สามารถดำเนินการวิจัยได้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ประการที่ห้า การกำหนดค่าตอบแทนที่จะให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยและการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดตามหลักการและกระบวนการที่เหมาะสมตามแนวทางการกำหนดค่าตอบแทนโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน ความสามารถในการจ่ายของโครงการวิจัยและการจ่ายของสถาบันวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งจะต้องมีการทบทวนเป็นระยะ ๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและทันต่อเหตุการณ์ที่เป็นปัจจุบัน

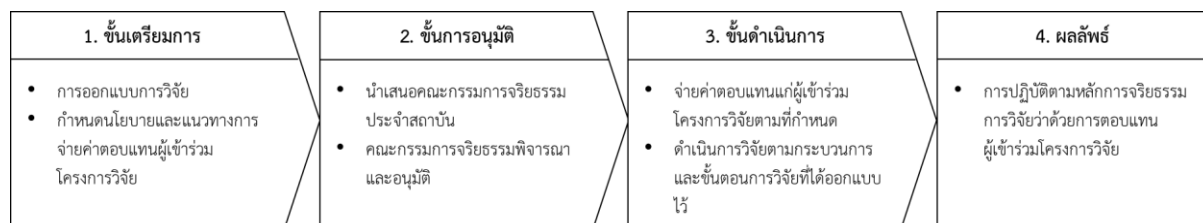
ประการที่หก แบบจำลองการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยมีสี่แบบจำลองประกอบด้วยแบบจำลองการตลาดเป็นการจ่ายค่าตอบแทนในฐานะที่เป็นรางวัลจูงใจให้เข้าร่วมโครงการวิจัย แบบจำลองค่าจ้าง เป็นการจ่ายเพื่อเป็นการเบิกเงินคืนค่าเสียเวลาให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการ แบบจำลองการเบิกคืน เป็นการจ่ายเพื่อเป็นการชดเชยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการวิจัย แบบจำลองรางวัลตอบแทน เป็นการจ่ายเพื่อแสดงความขอบคุณผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยที่ได้เข้าร่วมโครงการวิจัย นักวิจัยจะต้องพิจารณาเลือกใช้แบบจำลองการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยที่เหมาะสมแก่โครงการวิจัยของตน

ประการที่เจ็ด ในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยนั้น นักวิจัยจะต้องแจ้งให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทราบเป็นการล่วงหน้าว่าจะมีการจ่ายหรือไม่จ่ายค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยพร้อมทั้งอธิบายเหตุผลในการจ่ายหรือไม่จ่ายในกรณีที่นักวิจัยขอคำยินยอมจากผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย หากไม่มีการจ่ายค่าตอบแทนนักวิจัยควรพยายามหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะลดภาระของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยโดยอาจใช้สิ่งของที่ เป็นของขวัญหรือรางวัลตอบแทน และในการลดภาระภาระต่าง ๆ เช่นการจัดผู้ดูแลเด็กเล็กในระหว่างการ สัมภาษณ์หรือการประชุม การใช้อินเทอร์เน็ต เป็นต้น การสัมภาษณ์หรือการให้ข้อมูลที่ใช้เวลาเกินกว่า 3 ชั่วโมงขึ้นไป ควรจัดอาหารและเครื่องดื่มให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย และเมื่อมีการใช้เวลาใกล้ช่วงเวลา อาหารควรจัดอาหารและเครื่องดื่ม เช่น อาหารกลางวันหรืออาหารค่ำ ให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยด้วย

ประการสุดท้าย สถาบันการวิจัยควรจัดทำระบบระเบียบว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยโดยได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมประจำสถาบันเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับ นักวิจัยในการดำเนินการวิจัยและควรมีการทบทวนอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งเพื่อให้ระบบระเบียบต่าง ๆ มีความทันสมัยและเป็นปัจจุบันที่สามารถใช้งานได้อย่างเหมาะสม

ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาครั้งนี้คณะผู้ศึกษาได้สังเคราะห์กระบวนการและขั้นตอนในการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นแบบจำลองที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานในทางปฏิบัติได้ดังแสดงใน ภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กระบวนการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย
ที่มา: คณะผู้ศึกษา (2566)

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

ผู้วิจัยสามารถนำข้อสรุปที่เป็นความรู้ใหม่ที่ได้จากศึกษาครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในการกำหนดและการจ่ายค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยในโครงการวิจัยเชิงคุณภาพของตนได้ เพื่อให้เป็นไปตามประเด็นหลักจริยธรรมการวิจัยที่ได้นำเสนอไว้

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในอนาคตต่อไป

ควรศึกษาโดยการสำรวจค่าตอบแทนที่จ่ายให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการโครงการวิจัยโดยสถาบันต่าง ๆ ในประเทศประเทศไทยเพื่อเสนอแนะอัตราค่าตอบแทนที่จ่ายให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ตามประเด็นหลักจริยธรรมการวิจัยที่ได้นำเสนอไว้ และควรศึกษาประเด็นหลักจริยธรรมอื่น ๆ ที่ไม่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- [1] Dhillon, P. (2022). How to write a good scientific review article. *The FEBS Journal*, 289(13), 3589-3915.
- [2] Creswell, J. W. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (3rd ed.). SAGE.
- [3] วรณวิชนี ฅนอมชาติ, อุทัย อันพิมพ์ และ จำเนียร จวงตระกูล (2563). การนำเสนอผลการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 14(4), 1-13.
- [4] University of Stirling. (nd.). *Understanding ethics: Definition of research and ethics*. <https://shorturl.asia/e59Qk>
- [5] World Health Organization. (nd.). *Ensuring ethical standards and procedures for research with human beings*. <https://shorturl.asia/EHxJR>
- [6] จำเนียร จวงตระกูล. (2553ก). *การวิจัยเชิงคุณภาพ: เครื่องมือสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาประเทศ*. บริษัท ศูนย์กฎหมายธุรกิจอินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล จำกัด.
- [7] จำเนียร จวงตระกูล. (2563). *การออกแบบการวิจัย: ประเด็นจริยธรรมและความน่าเชื่อถือของงานวิจัยเชิงคุณภาพ*. บริษัท ศูนย์กฎหมายธุรกิจอินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล จำกัด.
- [8] จำเนียร จวงตระกูล. (2565). *การวิจัยเชิงคุณภาพ: แนวทางการนำไปใช้เพื่อดำเนินการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา*. MNJ Supply.
- [9] Bhandari, P. (2023). *Ethical Considerations in Research: Types & Examples*. Scribbr. <https://shorturl.asia/Zq59w>
- [10] National Research Ethics Committee. (2022). *Guidelines for Research Ethics in the Social Sciences and the Humanities*. National Research Ethics Committee.

- [11] Buni Malau-Aduli & Faith Alele. (2023). *An Introduction to Research Methods for Undergraduate Health Profession Students*. James Cook University Australia.
<https://shorturl.asia/RK0IH>
- [12] Maiter, S., Simich, L, Jacobson, N. & Wise, J. (2008). Reciprocity: An ethic for community-based participatory action research. *Action Research*, 6(3), 305-325.
- [13] Trainor, A. & Bouchard, K. A. (2013). Exploring and developing reciprocity in research design. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 26(8), 986-1003.
- [14] Källkvist, M., Gyllstad, H., Sandlund, E. & Sundqvist, P. (2023). *Reciprocity and challenge in researcher-studentcollaborativelabour*. <https://shorturl.asia/f4Rz2>
- [15] Wilmsen, C. (nd.). *Participation, Reciprocity, and Empowerment in the Practice of Participatory Research*. University of California, Berkeley, College of Natural Resources. <https://shorturl.asia/2bxTi>
- [16] University of Toronto. (2019). *Compensation & Reimbursement of Research Participant*. <https://research.utoronto.ca/compensation-reimbursement-research-participants>
- [17] จำเนียร จวงตระกูล. (2553ข). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงยุทธศาสตร์: ทฤษฎีและการปฏิบัติ*. บริษัท ศูนย์กฎหมายธุรกิจอินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด.
- [18] Beckford, L. & Broome, M. R. (2007). *Ethics and the Payment of Research Subjects*. University of Warwick institutional repository. <https://shorturl.asia/gmBKn>
- [19] Resnik, D. B. (2015). *Bioethical issues in providing financial incentives to research participants*. National institute of environmental Health Sciences, National institutes of Health, Research Triangle Park.
- [20] Largent, E. A. & Lynch, H. F. (2017). Paying Research Participants: Regulatory Uncertainty, Conceptual Confusion, and a Path Forward. *Yale J Health Policy Law Ethics*, 17(1), 61-141.
- [21] Cheff, R. (2018). *Compensating Research Participants: A Survey of Current Practices in Toronto*. Wellesley Institute. <https://shorturl.asia/M3kme>
- [22] University of Oxford. (2020). *Payments and incentives in research*. <https://shorturl.asia/uXmzy>
- [23] Rozynska, J. (2022). The ethical anatomy of payment for research participants. *Medicine, Health Care and Philosophy*, 25(4), 449-464.
- [24] University of Oregon. (nd.). *Compensation for Participation in Research: Guidance on Compensation*. <https://shorturl.asia/9KTyr>